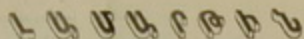

ԳՐԱԿԱՆ

ՍՈՎԵՏԻ ՄԱՆԸ

(Շար. Սիսե, քի. I էջ 12)

- Ինչ, վրսեմ այդ խորհուրդն ես գուցակամ իսկ էի...
- Ո՛վ քիս խորհրդաւոր, երրորդութիւն դու խորին.
 Եռանկիրն բաղկացած միութենէ մը երբեակ,
 765 Չեւե՛րն ու գոյներն եւ հնչիւններն, քիւերն իսկ,
 Աստուծոյս իբր նըբանա՛կ կը ծածկէին զայն ամենն,
 Այլ հիմա վարագոյրն ինծի համար բացուած է.
 Միտ զընէ՛ք...»: Կը խօսէր ան, բայց ալ չէինք իմանար:
 Իր ծոցին մէջ սակայն հեւացող շունչը մղձկնէ՛ր.
- 770 Որ անոր մըսածումին հազագ մ'իսկ չէր կրնար տալ՝
 Կիսաբաց իր շրթներին վրայ կուգար կը հասներ,
 Եւ յետոյ յանկարծ տնօրէնաբար կը քրէր վազ մունենալ
 ինչպէս, իր հայրենի ամուսնին իշնող կարապին
 Կը տեսնենք քեւերուն քորալին երբոր կը հանգչի,
 775 Երազի մը գիրկին մէջ կը բնանար ան զոգցես:
 Աներկիւղ Կերիսն հակած մեր սրբելոյն մարմնին վրայ՝
 Շողիացող հոգին՝ անոր աչերուն մէջ կանչելով՝
 Մինչեւ եզրը մահուն՝ տակաւին բան կը հարցնէր.
 «Կը բնանա՞ս, կ'ըսէր անոր, քո՛ւն մըն է մանը իբր».
- 780 Բոլոր ումն հաւելով՝ ըսաւ. «Զարթում մըն է ան».
 — Մահուան ըստերներով ծածկւում է աչիդ արդեօք»
 — Այ, ծագո՛ւմ մը ջիւնջ լոյսի խաւարին մէջ կը տեսնեմ».
 — Չե՛ս լըսեր աղաղակներ, հեծկրտանքի ճիշեր: — Ո՛չ.
 Կ'ըսեմ ոսկի աստղերուն ձայնն՝ որ անուն մը կուտան:
- 785 — Ի՛նչ կ'ըզգաս. — Ինչ որ կ'ըզգայ դեռաբուսիկ հարսնեակը
 Երբ, ցամաք իր պատեանը յանձնելով մեր հոգին՝
 Եւ անգոր աչուկներն արեւոյտին դէմ բացած
 Երկրնքի մէջ հիւս կուգայ առաւօտին շունչերով:
 — Զէի՛ր խաբէր ըզմեզ, պատասխանէ, Է՛ր հոգին...
- 790 Այո՛, հաւասացէ՛ք ժըպսիս, անմահ է հոգին:
 — Անկասար այս երկրէն ի՛նչ կ'ըստասես որ ելլես.
 — Կը սպասեմ, նաւակի պէս, սիւքի մորպէս գի մեկնիմ.
 — Ուսկի՛ց ան պիտի գայ. — Երկինքէն. — Ա՛հ, խօսք մըն ալ.
 — Ո՛չ, հանգի՛ստ բող հոգիս, որ սաւառնի դէպի վեր:

- 795 Ըսաւ, ու վերջին անգամ փակեց իր աչքերն,
 Ու աւետն մը մընաց առանց շուրջի ու ձայնի.
 Կեղծ հաճանք մը կեանքի քափառելով մերք ընդ մերք՝
 Օրհասի ծիրանիով տոգոյն հակասք կ'օծէր,
 Այսպէս՝ աւանային ջինջ իրիկուան մը պանուն՝
- 800 Երբ արեւն հորիզոնէն ա՛լ հեռացած է արդէն,
 Մոռցրած հառազայք մը շուրջէն կը գաւառի
 Եւ ամպի մ'ոսկի կողերն հարեանցի կը ներկէ.
 Հոսկ ուրեմն աւելի՛ ազատ կարծես շնչելով՝
 Ու քողով որ անուշ ժրպիտ մ'յածի դէմքին վրայ՝
- 805 «Չոնեցէք, ըսաւ ան, ազատարար դիմեալն,
 Բուռեցի՛ն զիս»։ — Ի՞նչ բանէ, հարցուց Կերիսը։ — Կեանքէն։
 Յետոյ հեծք մը քեթե իր շուրջէն սահեցաւ,
 Ա՛յնքան մեղմ, որքան քրոջը հիւրաւան մի մեղուի,
 Ա՛ն էր . . . չե՛մ գիտեր, բայց սո՛ւրբ ապրեամով քարաւում՝
- 810 Մենք մեր մէջ ըզզացիմք իրեւ հոգի մը երկրորդ . . .
 Ջրային շուրջին պէ՛ս որ քեանակէն կը կըքի՝
 Մեղմորէն անոր զո՛ւխը հակեցաւ կուրծքին վրայ.
 Երկա՛յն արեւաններն՝ զոր մանր կէս մ'էր գոցած՝
 Իր մնացող աչին վրայ խոնարհելով հանդարտիկ՝
- 815 Կը քուէին՝ ինչպէս երբեմն՝ իրենց շուրջին տակ վայրէջ՝
 Լըռութիւնն ամփոփել՝ կամ ըսողել մըսածումն։
 Իր վերջին խոյանքին մէջ խօսն յանկարծ խափանուած՝
 Թերաւամ շուրջին վրայ տակաւին ման կուգար, ա՛ն,
 Ու նըստարն երեսին՝ ուր չէր իշխեր կեանքն ալեւս՝
- 820 Անանց ուրախութեամբ մը դուռընդուն էր կարծես.
 Իր ձեռնն՝ որ ընտել շարժումէն ձեռն էր պահած՝
 Կրծկընդուն մասով երկինքը տակաւին ցոյց կուտար,
 Եւ երբ նըստազ արեւոյսին նայումէն
 Տակաւ փառաւելով իր գեղերփնած ըսուերներն,
 Բարձունքի վրայ վառուած փարոսի մը պէս, եկաւ
- 825 Հակասն ոսկեգոծել մընապոյնն առաւան,
 Ուպէս քէ երկնային սուգ մը իրեն հետ առած՝
 Գար Աստղիկը դեռ լալու իր տարփութն անկենդան,
 Կամ քէ ժամուր այն փեքէն հառազայքով մը տոգոյն
 Գրգուրէ՝ գիշերուան մէջ՝ Ենդիմիոնի լանջը լայն,
- 830 Եւ կամ քէ երկնի բարձրէն իմաստունի գուարք հոգին
 Գարձ ընէր դիտելու համար ափունքն երկրաւոր,
 Ու հեռուէ՛ն այց մը տալով քողած լրբած իր մարմնին՝
 Նըստողէր անոր վրայ ի՛ր գեղեցկութեան լոյսն ու փայլ,

828. Փերոսն՝ իրեն արտաքին՝ արեւն է, եւ Փեքէն՝ իրեն իզական՝ լուսինն է, ըստ դիցաբանութեան։ 829. Ենդիմիոն հովիւ մըն էր՝ Փեքէն (լուսին) սիրուած։

Ինչպէս աստղ մը անամպ երկինքի մէջ օրօրուած՝
835 Կը սիրէ ակեաց վրայ իր պատկերին զրննել ցովն:

Անոր շուրջն ալ չէր լրտուեր ո՛չ հառաչանք, եւ ո՛չ ողբ...

Ու այսպէս մեռաւ ան, թէ այս մեռնիլ էր երբեք:

Ե. Ե. Դ.

Վ Ե Ր Ջ

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն

ԹԵՂՈՂՈՍԻ ՎԱՆՔԸ, ԱՆՈՐ ՀԱՅԱԶԳԻ ՎԱ-
ՆԱՀԱՅՐԸ, ԵՒ ԻՐԱԿԵՐՏ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

1. — ԹԵՂՈՂՈՍԻ ՎԱՆԻՔԻՆ ՏԵՂԱԳՐՈՒ-
ՐԻՒՆԸ.

Ինչպէս ակնարկած ենք մեր նախըն-
թաց յօդուածին մէջ, Մար-Սարայի մեր ու-
ղեւորութեան առթիւ, հանգիւյնեցանք նաեւ
Արքա Թէոդոսի վանքը, որ Մար-Սարայէն
դէպ Արեւմուտք, վեց քիլոմէտր, իսկ Բեթ-
ղեհէմէն նոյն չափ հեռի կը գտնուի դէպի
Արեւելք: Մար-Սարայի զանգուիւրէն 10-20
վայրկեան յետոյ, ուղևորը կարող կ'ըլլայ
տեսնել Թէոդոսի վանքը, շինուած արդա-
րեւ սարահարթի մը վրայ, հիւանալի դիր-
քով մը և ակնապարտօր տեսարաններով:
Վանքին սարահարթէն՝ աչաց առջեւ, գե-
ղեցկօրէն կը պարզուի Մեհեղի Մոլը: Եթէ
Մար-Սարան հաստահիմն շէնքերու խոր
վիրապի մը դիրքն ունի, ընդհակառակն
Թէոդոսի վանքը գեղապարզ ծաղկաբուրի
մը հմայքը կ'ընծայէ: Վանքին չուր-
ջը գտնուած ընդարձակ բացատտանը և
այլ տեղադրական գեղեցկութիւններ ճշ-
դօրէն կ'արդարացնեն բոցակիլեալ խոր-
հրդաւոր խնկամանի մը սիրուն զրոյցը,
որուն համաձայն, Արքա Թէոդոս ընտրած
է իր շինելիք վանքին տեղը, իրաւի խու-
կով ու մօմով փնտռուած վայր մը: Դժ-
ուարին վերելքներէն պարտադրած ուղևո-
րին համար, ան յարմարագոյն վանքն է,
ուր կրնայ գտնել հանգիստ և կազդոյր:
Վանքին այժմու շէնքերը արժէք մը չեն
ներկայացներ, թէն յայտնի է որ բազմա-
թիւ ուխտաւորներ և վանականներ պա-

րունակող շէնքերուն հիմեր գեռ կ'երե-
ւան: Վանքին արտաքին զոնէն դուրս,
դէպի Բեթղեհէմ տանող ճանապարհի մուտ-
քը ունի գեղեցիկ ծառուղի մը և սակա-
ւաթիւ պարտէզներ զարդարանքն են այս
վանքին, պատերազմէն յառաջ նորոգու-
թիւն մը սկսուած է, բայց կէս մնացած,
և այժմ ալ աւելի մեծ նորոգութեան մը
պէտքը զգալի է, մանաւանդ սա պատճա-
ռաւ որ պատերազմի ընթացքին այս վան-
քը պատնէշ եղած է Պաղեստինը զրուող
անգղիական յաղթապան թանակին՝ որուն
մէկ ջոկատը հո՛ս սպաստանած՝ կոխ մը-
ղած է ընդդէմ թրքական զինուորներուն՝
որ իրենց սմբաձգութիւններով աւերներ
պատճառած են վանքին: Արդէն ոչինչ մը-
նացած վանքին վաղնջական շէնքերէն,
բայց Մոզեւո Քարայրէն և Մայր Եկեղեցիէն,
որուն գմբէթը դարեւ յառաջ քանդուած
էր, բայց հնարեալ պատերը կը մնան. իբր
նմոյշ գեղեցիկ ճարտարապետութեան մը:
Ինչպէս տեսանք միայն 3-4 վանականներ
կային, և կը զբաղէին վանքին տնկարե-
ւոր նորոգութիւններով, վերջնոց ծախքը
կը հոգացուէր վանքին պարտէզներուն և
արտերուն արդիւնքովն, պակասձը կ'ստա-
նային: Այս վանքին կրճատեալ արարե-
րէն անունն է Տէյր Տօլի, կը կոչուի նաեւ՝
Տէյր Խպն Ապիյս:

2. — ԹԵՂՈՂՈՍԻ ՎԱՆԻՔԻՆ ՎԱՏՄՈՒ-
ՐԻՒՆԸ.

Այս վանքը հիմնած է Արքայ Թէոդոս
կապաղովկիւացին, Մար-Սարայի հայրենա-
կիցը. ան ծնած է 423ին: Բեթրայի եպիս-
կոպոս Թէոդոր, անոր աշակերտը, իր ու-
սուցչին ներքողին մէջ, կը յիշատակէ թէ